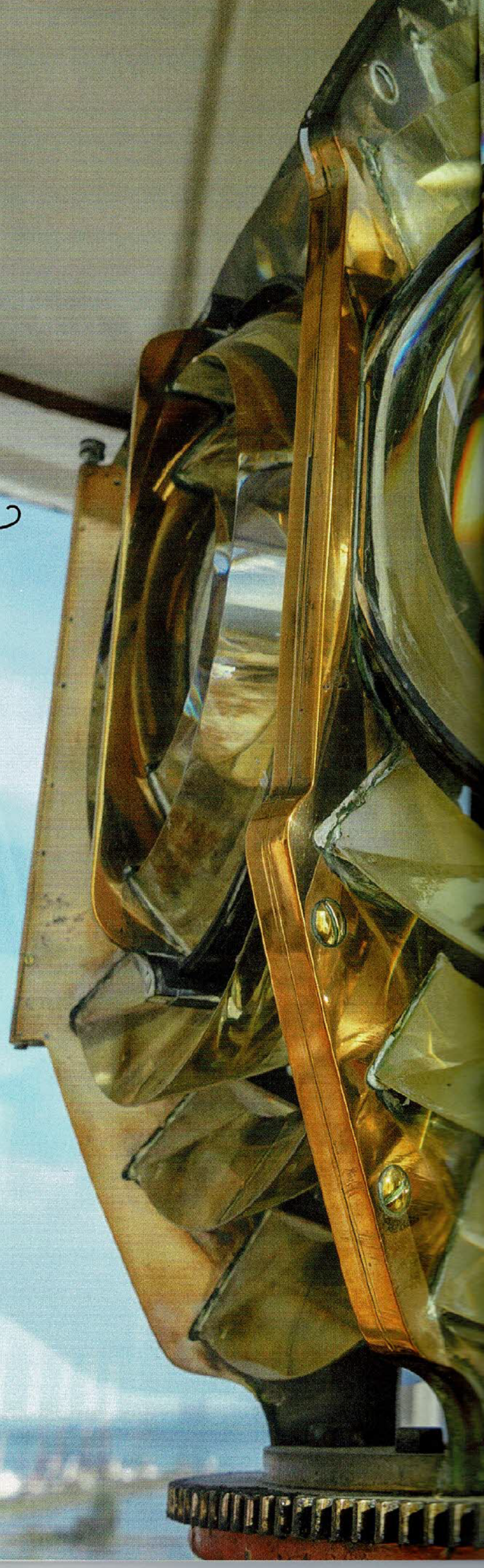

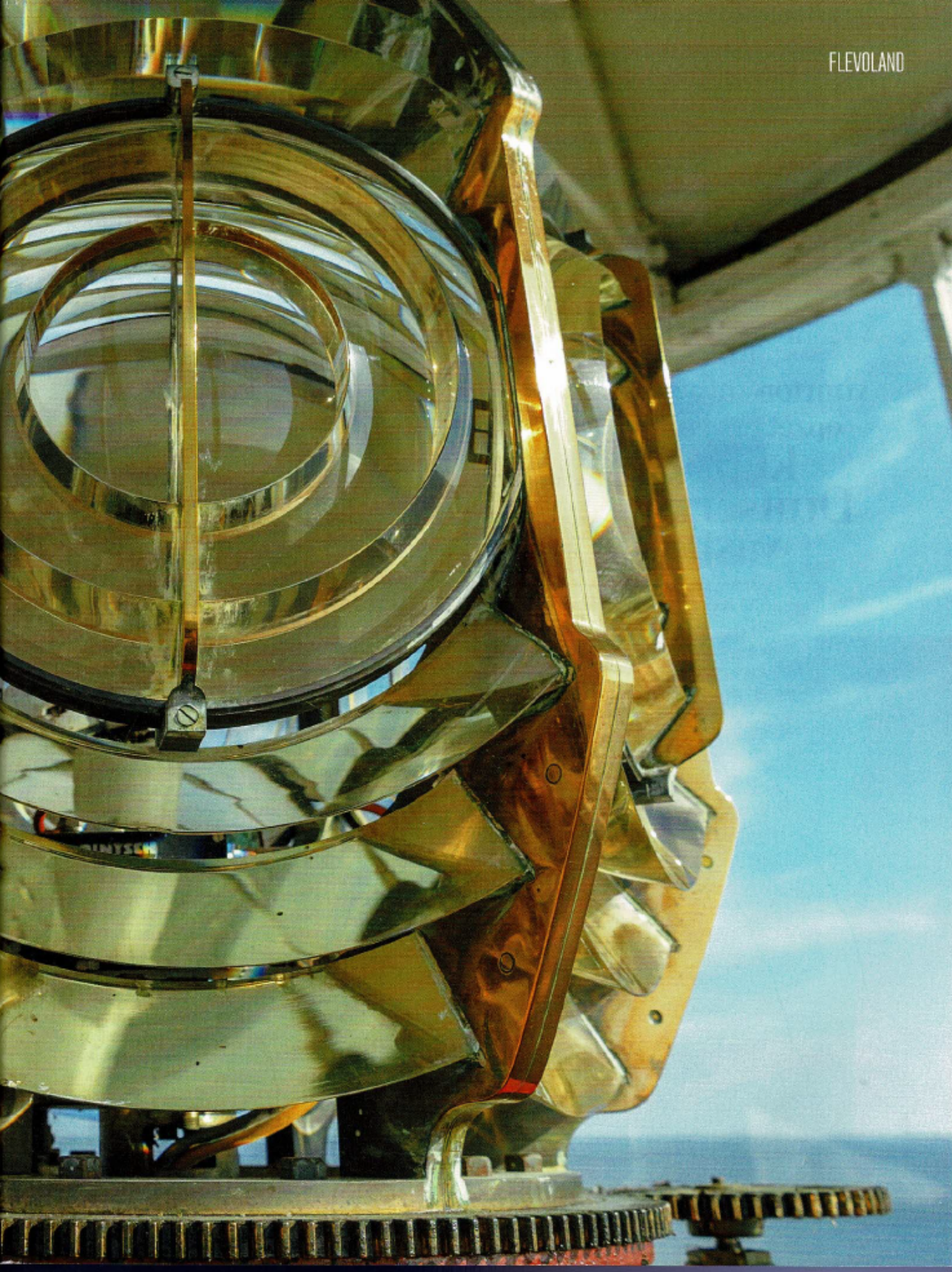
Vuurtoeren van Urk

Een eeuwig baken in de nacht

Rond 1600 stookten de vissersvrouwen een vuur op het duin om hun mannen op zee de weg naar huis te wijzen. Op diezelfde plek staat nu al eeuwen een schitterende vuurtoren. Niet meer bemand, maar nog altijd een baken in de nacht. De Urkers wandelen er graag omheen.

Tekst: Ulrike Schmidt Fotografie: Wim Lanser

Via de smalle gietijzeren trap klim je naar de volgende laag in de vuurtoren. Na de vierde ben je boven.

In 1945 dooft de vuurtorenwachter met opzet het licht, zodat een klipper vol Duitsers vastloopt

In de nauwe straatjes van het oude dorp heerst een weldadige rust. Meer dan duizend jaar was Urk een eiland en zo voelt het nog steeds. Richting de zee loopt de weg omhoog, Urk is gebouwd op een keileemheuvel uit de ijstijd. Vanaf het hoogste punt is de witgeschilderde vuurtoren goed te zien. Robuust baken, symbool van een veilige thuiskomst. Elke vijf seconden schittert hij twee seconden lang, nog steeds.

BAAK MET OLIELAMP

Op dezelfde plek brandde begin 17de eeuw een echt vuur. Onmisbaar voor de vissers en voor de handelsschepen op de Zuiderzee. Dat werd later vervangen door een baak met olielamp en in 1844 door de huidige toren. Hij lijkt precies op die van Marken, het Paard van Marken. De vuurtorens hebben dan ook dezelfde bouwheer, Leendert Valk ontwierp beide torens toen hij in de 19de eeuw onder de vleugels van zijn oom Jacob als bouwkundige bij het Loodswezen werkte. Wat de Urker vuurtoren uniek maakt in de omgeving, is het draailicht. Terwijl de lamp stilstaat, draait de lens. Daardoor krijg je die typerende ronddraaiende lichtschittering. Voormalig vuurtorenwachter Koert Bakker (84): 'Mensen vragen vaak of een vuurtoren nog wel zin heeft tegenwoordig. Maar het is een baken dat nooit afwijkt. Apparatuur blijft apparatuur, de vuurtoren geeft zekerheid.'

Het hart van de vuurtoren vind je op de vijfde verdieping: de Fresnel-lens. De Franse ingenieur Augustin-Jean Fresnel (overleden in 1827) bedacht een ingenieuze oplossing om licht tot een krachtige straal te bundelen zonder een veel te grote, zware lens. De lens bestaat uit glazen lamellen die het licht allemaal in hetzelfde brandpunt richten. Als een grote glazen artisjok zorgt hij sinds 1876 dat zijn straal tot een afstand van 46 kilometer te zien is. Vroeger moest de vuurtorenwachter om de twee uur het gewicht van het bijbehorende uurwerk opwinden, waardoor de lens ging draaien. Vuurtorenwachter is daarom een dagtaak tot 1988. Vanaf dan wordt de bediening geautomatiseerd.

Achter de toren ligt een anker uit 1615, waarschijnlijk afkomstig van de vloot van Michiel de Ruyter.

SCHIP VOL FRIESE KLOKKEN

Een gedenkwaardige nacht is die van 6 januari 1945, Nederland is onder Duitse bezetting. De Duitsers hadden de klipper Hoop op Zegen afgepakt van de Dordtse schipper J. van Dijk, volgeladen met 226 geroofde Friese kerkklokken, als grondstof voor oorlogsmateriaal. Ze zijn er mee onderweg op het IJsselmeer van Amsterdam naar Lemmer, met einddoel Duitsland. Vlak bij Urk vaart het schip op de Vormt, een beruchte ondiepte. Jacob Schraal, de toenmalige vuurtorenwachter, is namelijk via de ondergrondse getipt over de komst van het schip en heeft het licht van zijn toren

gedoofd, inclusief de noodverlichting. Het schip raakt zwaar beschadigd, de bemanning wordt gered. In de ogen van de Duitsers is Schraal een saboteur, hij zit twee dagen vast. Daarna wordt hij vrijgelaten.

Schraal was de schoonvader van de laatste vuurtorenwachter, Koert Bakker, die in 1990 met pensioen is gegaan. Een paar jaar later is hij begonnen met rondleidingen op de toren. Waarschijnlijk wordt dit zijn laatste jaar. Misschien zet zoon Rense, die nu met zijn gezin in het huis ernaast woont, de rondleidingen voort.

Vleugje Europa

De techniek achter de voor vuurtorens typerende 'getrapte' lens werd uitgevonden door de Franse ingenieur Auguste-Jean Fresnel. De originele Fresnel-lens (1876) hangt nog steeds in de toren.

